

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om frivillig militärtjänst för kvinnor och vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att en lag om frivillig militärtjänst för kvinnor stiftas. Med stöd av lagen blir det möjligt för kvinnor att fullgöra frivillig militärtjänst, varefter de kan delta i rikets försvar med placering i försvarsmaktens reserv eller i militära yrken under samma förutsättningar som män. Kvinnornas utbildning genomförs enligt förslaget i anslutning till beväringstjänsten och med så få specialarrangemang som möjligt.

Utgångspunkten är att en kvinna som fullgör militärtjänst har samma rättsliga och sociala ställning som en man som fullgör sin beväringstjänst. En kvinna har enligt förslaget likvärdigt rätt att avbryta tjänstgöringen i det första skedet av utbildningen. Likaså är det enligt förslaget möjligt för försvarsmakten att under denna tidsperiod återta ett förordnande om

militärtjänst som utfärdats för en kvinna, om det framgår att hon inte har förutsättningar att fullgöra tjänstgöringen.

Ansökan om militärtjänst kan enligt förslaget göras av en kvinna som är finsk medborgare och mellan 17 och 29 år gammal, och som i fråga om sin hälsa och sina övriga personliga egenskaper är lämplig för militärtjänst.

I propositionen föreslås dessutom, att strafflagen samt lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män ändras.

Eftersom det krävs vissa förberedande och organisatoriska åtgärder inom försvarsmakten för att kvinnorna skall kunna inleda sin militärtjänst, föreslås att lagarna träder i kraft tidigast åtta månader efter att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	4. Propositionens verkningar	14
ALLMÄN MOTIVERING	3	4.1. Ekonomiska verkningar	14
1. Inledning	3	4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	14
1.1. Utvecklingen av kvinnans ställning i samhället	3	4.3. Verkningarna på olika medborgargrupperns ställning	15
1.2. Kvinnornas deltagande i det militära försvaret	3	5. Beredningen av propositionen	15
1.3. Tidigare förslag om kvinnornas deltagande i försvaret	3	5.1. Kommissionen	15
2. Nuläge	5	5.2. Remissutlåtanden	15
2.1. Lagstiftningen om kvinnornas förpliktelser i undantagsförhållanden och vissa speciella situationer	5	5.3. Den fortsatta beredningen	15
2.2. Kvinnorna i försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet och FN:s fredsbevarande uppgifter	6	DETALJMOTIVERING	15
2.3. Den internationella utvecklingen	6	1. Lagförslagen	15
2.4. Beväringstjänsten och utbildningen för militäryrket	10	1.1. Lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor	15
2.4.1. Allmänt	10	1.2. Strafflagen	18
2.4.2. Militärtjänsten	10	1.3. Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män	18
2.4.3. Tjänstgöringen i reserven	11	2. Närmare stadganden och bestämmelser	18
2.4.4. Officersutbildningen	11	3. Ikraftträdande	18
2.4.5. Utbildningen av specialofficerare och militärpräster	12	LAGFÖRSLAG	19
2.4.6. Institutofficersutbildningen	12	1. Lag om frivillig militärtjänst för kvinnor	19
2.4.7. Utbildningen av militär specialpersonal (värvade)	13	2. Lag om ändring av 45 kap. 1 § strafflagen ...	20
2.5. Bedömning av nuläget	13	3. Lag om upphävande av 2 § 3 mom. lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män	21
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen .	13	BILAGOR	22
		Parallelltexter	22
		2. Lag om ändring av 45 kap. 1 § strafflagen ...	22
		3. Lag om upphävande av 2 § 3 mom. lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män	23

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

1.1. Utvecklingen av kvinnans ställning i samhället

Kvinnorna i arbetslivet. De förändrade samhällsförhållandena har lett till att kvinnorna i Finland i allt större utsträckning har trätt in på arbetsmarknaden. En följd därav är, att de finländska kvinnorna mera allmänt än kvinnor i andra länder som hör till vår kulturkrets heldagsarbetar på 1990-talet. Kvinnorna utgör 48 % av arbetskraften och de utgör också redan över hälften av löntagarna. Av företagen är en tredjedel kvinnor.

Politiska rättigheter. År 1906 fick de finländska kvinnorna som de första i världen allmän rösträtt och samtidigt blev kvinnor valbara i riksdagsval. Rösträtt i kommunalval fick kvinnorna år 1917. För närvarande är 40 procent av riksdagsmännen kvinnor. Av statsrådets 16 medlemmar är fem kvinnor.

Utbildning. Folkskoleväsendet och den allmänna läroplikten omfattade från början såväl flickor som pojkar. Före år 1909 måste kvinnorna dock anhålla om dispens för universitetsstudier. För närvarande finns det både i gymnasierna och vid universiteten fler kvinnor än män.

Behörighet till tjänster. På 1800-talet hade kvinnorna inte allmän behörighet för statens tjänster utan måste beviljas dispens av senaten för att få sköta en tjänst.

Genom lagen om kvinnas behörighet till statstjänst (112/26) utvidgades kvinnornas behörighet till tjänster. Genom de förordningar som utfärdades med stöd av denna lag och ändringarna av dessa förordningar blev småningom allt fler tjänster öppna för kvinnor, år 1927 inom utrikesförvaltningen och domstolsväsendet samt på 1960-talet bl.a. inom skogsbruket och sjöfarten. Sedan år 1974 har kvinnor kunnat utnämnas till alla tjänster inom tullverket och till nästan alla polisens och fängsvårdsväsendet tjänster.

Lagen om kvinnas behörighet till statstjänst upphävdes år 1975. Av de tjänster som inte var tillgängliga för kvinnor kvarstod härvid endast försvarsmaktens och gränsbevakningsväsendets militära tjänster samt de av försvarsmaktens civila tjänster för vilka fullgjord värnplikts-tjänst utgjorde behörighetsvillkor. Värnplikts-

tjänsten som behörighetsvillkor för försvarsmaktens civila tjänster och för vissa specialofficerstjänster slopades åren 1987 och 1991 genom ändring av förordningarna, på det sätt för vilket närmare redogörs nedan.

Inom Finlands evangelisk-lutherska kyrka har tjänster allt sedan 1930-talet gjorts tillgängliga för kvinnor. Genom en ändring av den gamla kyrkolagen (635/64) godkändes kvinnor år 1987 för prästtjänster inom den evangelisk-lutherska kyrkan och för biskopstjänsterna år 1991. Till tjänsten som diakon, präst och biskop inom Finlands ortodoxa kyrkosamfund kan endast män utnämnas.

1.2. Kvinnornas deltagande i det militära försvaret

Händelserna vid århundradets början. I den militära verksamheten under 1918 års krig deltog kvinnorna huvudsakligen som proviantörer och materielvårdare. På de rödas sida förekom en del beväpnade kvinnokompanier, som deltog i striderna.

Vinterkriget och fortsättningskriget. Under de senaste krigen stödde kvinnorna försvaret såväl på krigsoperationsområdena som på hemmefronten och inom militärindustrin. Som mest fanns det över 25 000 kvinnor på krigsoperationsområdena.

Av de organisationer som ägnade sig åt försvarsarbete var Lotta Svärd-organisationen störst med 150 000 aktivt verksamma och 25 000 flicklottor. På krigsoperationsområdet arbetade lottorna i provianterings-, sjukvårds-, luftbevaknings-, byrå- och signaluppgifter. Under senare hälften av fortsättningskriget bildades också luftvärnsregementets strålkastarbatteri som bestod av lottor och som var en militärt fungerande stridsenhet.

1.3. Tidigare förslag om kvinnornas deltagande i försvaret

I början av innevarande århundrade föreslogs att ett system för deltagande i försvaret och därtill hörande erforderlig förhandsträning skulle skapas också för kvinnorna. I riksdagen togs också upp ett förslag om samhällelig läro- och arbetsplikt på viss tid för kvinnor, mot-

svarande värnplikten för män. Planerna förverkligades likväl inte, trots att frågan allmänt vid den tidpunkten ansågs och också senare i ett flertal arbetsgruppers och kommissioners ställningstaganden har ansett vara viktig.

En av de uppgifter som ålades kommissionen *Maanpuolustuslainsäädäntötoimikunta* (den s.k. Mannerkommittén) var att utreda kvinnornas deltagande i uppgifter som gäller rikets försvar. I det delbetänkande som kommissionen avgav 1966 (kommittébetänkande 1966:B) framställdes förslag om utbildning av kvinnor, registrering av personalen och inkallande till tjänstgöring under undantagsförhållanden. Betänkandet innehöll ett förslag i form av regeringens proposition med förslag till lag om förordnande av kvinnor till olika slag av försvarsuppgifter.

År 1969 tillsatte försvarsministeriet en kommission som hade till uppgift att utreda, för vilka slags kristida uppgifter kvinnor behövs och hur deras träning för uppgifterna borde organiseras samt hur reserveringen, kontrollen och inkallningen till tjänstgöring skulle genomföras. Kommissionen tog namnet "*Naiset ja kriisiajan tehtävät*" (den s.k. Väänänenkommittén). Förslagen i betänkandet (kommittébetänkande 1970:B 56) byggde för sin del på den s.k. samhällstjänsten. Genom inrättandet av olika slag av offentlig och privat service skulle barn, åldringar och hem tas om hand inom detta system för samhällsservice. Kommissionen föreslog att träningen och utbildningen av kvinnorna skulle vara lagstadgad, närmast i syfte att organisera kvinnornas sociala ställning. I fråga om de kvinnor som skulle utbildas till att fungera som kompletterande personal föreslog kommissionen ett på förbindelse baserat system, genom vilket de kvinnor som deltagit i utbildningen skulle förbinda sig att träda i försvarsmaktens tjänst under kristid. Kommissionen föreslog också inrättande av ett reserveringssystem genom vilket kvinnlig personal skulle kunna utses till kristida uppgifter.

I det betänkande som avgavs av Parlamentariska kommittén för beredskapslagstiftning (kommittébetänkande 1979:60) ansågs sådana reserveringsåtgärder vara viktiga som skulle kunna tillgripas under undantagsförhållanden, för att det redan på förhand skulle vara möjligt att reservera kvinnor för och i krissituationer placera dem i sådana uppgifter som under undantagsförhållanden är mera ändamålsenliga med tanke på deras utbildning, hälsotillstånd,

bostadsort m.m. Kommittén föreslog också att en ständig delegation skulle ges i uppgift att följa med utvecklingen efter de tidigare utredningarna om kvinnornas deltagande i kristida uppgifter.

I det betänkande som en arbetsgrupp utsedd av *Delegationen för försvarsutbildning* avgav år 1986 utreddes framför allt det sätt på vilket försvarsundervisningen och den övriga spridningen av kunskaper om säkerhetspolitiken borde utvecklas. Delegationen ansåg det dock i detta sammanhang också vara viktigt att stadgandena om förhandsreservering i enlighet med den parlamentariska beredskapslagstiftningskommitténs förslag skulle gälla också kvinnor, frånsett väpnade uppgifter.

Försvarsministeriet tillsatte år 1989 arbetsgruppen "*Försvarsmaktens personal år 2000*" med uppgift att göra ett förslag till planer för utvecklande av tjänstestrukturen hos försvarsmaktens personal och för avlöningen av personalen. I sitt betänkande ansåg arbetsgruppen, att det när kvinnornas andel på samhällets olika områden ökar blir nödvändigt också för försvarsmakten att öka kvinnornas andel inom försvarets olika sektorer. Utvecklingen går i den riktningen att kvinnor anställs i allt mer krävande uppgifter på nästan alla uppgiftsområden. Arbetsgruppen ansåg också att frågan om på frivillighet baserad försvarsutbildning för kvinnor bör tas upp. Arbetsgruppen ansåg att det i alla händelser behövs stadganden om skyldigheten för kvinnor i försvarsmaktens tjänst att kvarstå i tjänst under kristid. Arbetsgruppen föreslog att en utredning skulle göras om möjligheterna att genom lagstiftningsåtgärder avlägsna hindren för anställning av kvinnor i uppgifter som är viktiga för beredskapen.

På våren 1992 avgav den av försvarsministeriet tillsatta *arbetsgrupp som fått i uppgift att utreda kvinnornas ställning inom försvarsmaktens* sitt betänkande. Arbetsgruppens förslag gällde huvudsakligen förbättringar som borde göras i fråga om ledarskapskulturen, utbildningen, avlöningen och arbetets innehåll. Arbetsgruppen fattade emellertid också ställning till kvinnornas andel i de militära uppgifterna. Eftersom kvinnornas deltagande i arbetslivet i Finland befinner sig på den högsta nivån i Europa och kvinnornas utbildningsnivå fortgående stigit, och eftersom kvinnornas egen sociala och politiska aktivitet ökat, ansåg arbetsgruppen den naturliga utvecklingen vara, att det görs

möjligt för kvinnorna att få tillträde till nya uppgifter också inom Finlands försvarsmakt. Också möjligheten att anställa kvinnor i militära uppgifter borde enligt arbetsgruppens åsikt övervägas.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftningen om kvinnornas förpliktelser i undantagsförhållanden och vissa speciella situationer

Om medborgarnas skyldighet att delta i uppgifter på försvarets olika områden och i olika uppgifter i undantagsförhållanden stadgas i regeringsformen för Finland, beredskapslagen (1080/91), lagen om försvarstillstånd (1083/91) och lagen om befolkningsskydd (438/58). Också lagen om brand- och räddningsväsendet (559/75) och polislagen (84/66) gäller alla medborgare oberoende av kön. Stadganden som gäller enbart kvinnors plikt att delta i uppgifter av något slag ingår inte i vår lagstiftning.

Försvarsskyldigheten. I 75 § regeringsformen stadgas att "varje finsk medborgare är skyldig att deltaga i fäderneslandets försvar eller att härvid biträda, på sätt därom i lag stadgas". Regeringsformens stadgande löd i grundlagskommitténs förslag år 1917 som följer: "För fäderneslandets försvar är hvarje finsk man värnepliktig". Vid behandlingen under 1919 års riksdag av regeringens fjärde förslag till regeringsform fick stadgandet den ovan nämnda lydelsen, som innebär en förpliktelse också för kvinnorna.

Enligt 1 § värnpliktslagen (452/50), som är stiftad med stöd av regeringsformen, är "varje finsk man värnpliktig".

Beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. Beredskapslagstiftningen utgår från principen att varje finsk medborgare och i vissa fall också utlänningar som vistas här skall delta i de uppgifter som undantagsförhållandena medför.

Syftet med beredskapslagen är att i undantagsförhållanden trygga befolkningens utkomst och landets näringsliv, upprätthålla rättsordningen och medborgarnas grundläggande rättigheter samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet.

Statsrådet får med stöd av beredskapslagen bl.a. införa obligatorisk arbetsförmedling eller

arbetsplikt för personer som är mellan 17 och 65 år, begränsa uppsägningsrätten och av särskilda skäl förbjuda att denna rättighet utövas, bestämma att en statligt eller kommunalt anställd skall sköta en annan tjänst eller uppgift samt bestämma att ett ämbetsverk eller en inrättning skall flytta till en annan ort och i samband därmed begränsa rätten för tjänstemännen och arbetstagarna att säga upp sig från tjänsten eller uppgiften.

Förutsättningen för att en person skall kunna förordnas till en uppgift med stöd av arbetsplikten är att arbetet motsvarar hans förmåga. När ett arbetsförordnande ges skall personens ålder, familjeförhållanden och hälsotillstånd samt övriga omständigheter beaktas.

För ordnande av hälsovården i undantagsförhållanden finns stadganden om särskild arbetsplikt. Statsrådet kan med stöd av beredskapslagen i syfte att trygga hälsovården bestämma att varje i Finland bosatt person mellan 17 och 65 år som arbetar inom hälsovården är skyldig att utföra uppgifter inom hälsovården. Förpliktelsen gäller också en person som har fått utbildning för uppgifter på hälsovårdsområdet eller som annars är lämplig att arbeta inom området. Utgångspunkten för den särskilda arbetsplikten är att personens förmåga grundar sig på utbildning och erfarenhet.

Principen är att var och en som arbetar på hälsovårdsområdet kvarstår i sin uppgift också under undantagsförhållanden, om han inte förflyttas till tjänstgöring inom försvarsmakten eller till uppgifter som hänför sig till befolkningsskyddet. Hälsovårdspersonalens uppsägningsrätt kan av särskilda skäl begränsas, och utövandet av uppsägningsrätten kan likaså helt förbjudas.

Också lagen om försvarstillstånd innehåller vissa stadganden som gäller arbetsplikten. Med stöd av lagen om försvarstillstånd kan var och en som är mellan 15 och 65 år och som är bosatt eller vistas inom ett område som är utsatt för angrepp eller annan motsvarande verksamhet eller omedelbart hot därom åläggas att utföra tillfälligt arbete.

Både beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd innehåller en s.k. diskrimineringsparagraf, som förbjuder diskriminering utan godtagbart skäl på grund bl.a. av kön (9 § beredskapslagen och 7 § lagen om försvarstillstånd).

Lagen om befolkningsskydd. Enligt lagen om

befolkningsskydd är envar finsk medborgare som fyllt 16 men inte 65 år skyldig att utföra befolkningsskyddsuppgifter, vilka han med beaktande av kroppskrafter och hälsotillstånd är förmögen att fullgöra. I befolkningsskyddsuppgifter placeras i första hand sådana personer som med beaktande av sin utbildning eller sitt arbete är lämpliga för uppgifterna.

Övningarna i syfte att ge färdighet för skötseln av befolkningsskyddsuppgifter är under fredstid frivilliga. Ett undantag är den skyldighet som åligger ledningen för befolkningsskyddet och dess specialpersonal att delta i befolkningsskyddsutbildningen.

Lagen om brand- och räddningsväsendet. Lagen om brand- och räddningsväsendet innehåller stadganden bl.a. om släcknings- och räddningsverksamheten, i samband med vilken de enskilda medborgarna, såväl män som kvinnor, kan beordras att delta i räddningsverksamheten.

Lagen förpliktar envar arbetsför person i åldern 18—55 år som uppehåller sig i kommunen att på anmodan av den myndighet som leder släcknings- eller räddningsarbetet infinna sig på brand- eller olycksplatsen och delta i släcknings- och räddningsåtgärderna, om han inte av giltigt skäl är förhindrad.

Polislagen. Enligt polislagen kan en enskild medborgare under vissa förutsättningar förpliktas att bistå polisen i den verksamhet som avses i lagen. Denna skyldighet gäller alla i åldern 18—55 år när någon har försvunnit under sådana omständigheter, att han kan antas befinna sig i livsfara, eller när människoliv, hälsa eller egendom är utsatt för fara genom explosion eller någon annan sådan händelse.

2.2. Kvinnorna i försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet och FN:s fredsbevarande uppgifter

Kvinnorna inom försvarsmakten. År 1993 var ca 20 630 personer anställda inom försvarsmakten, av dem ca 52 % civil personal. I civila tjänster och uppgifter tjänstgjorde 5 230 kvinnor, av dem största delen inom olika slag av kontors- och kosthållsuppgifter.

I tjänsterna som värvad tjänstgjorde 370 kvinnor, största delen som lägesövervakare vid bevakningen av Finlands territorium, men ock-

så t.ex. som radiotelegrafister och fallskärms-skötare. De uppgifter som sköts av värvade är militära uppgifter.

Åren 1987 och 1991 ändrades förordningen om försvarsmakten (274/75) så att fullgjord värnpliktstjänst som behörighetsvillkor för civila tjänster avskaffades. Härigenom blev det möjligt att utnämna kvinnor bl.a. till tjänsterna som byråchef och militärjurist samt till vissa specialofficerstjänster, såsom tjänsten som militärläkare. Om en kvinna utnämns till en specialofficerstjänst betraktas tjänsten under den tid hon innehar den som en civil tjänst.

Till tjänsterna som överläkare och överveterinär, militäringenjör, militärtekniker och militärpräst vid försvarsmakten kan inte utnämnas en kvinna.

Omkring 10 000 av tjänsterna inom försvarsmakten är sådana som förutsätter fullgjord värnpliktstjänst (officers-, institutofficers- och ovannämnda specialofficerstjänster).

Kvinnorna inom gränsbevakningsväsendet. Av gränsbevakningsväsendets ca 3 500 tjänster är 534 civila tjänster. Av dem som innehar civila tjänster är 426 kvinnor. Av kvinnorna är den största delen husmödrar eller arbetar i olika slag av kansliuppgifter. Ett mindre antal kvinnor har utnämnts bl.a. till tjänster som servicemontör, ingenjör och economichef.

Kvinnorna i FN:s fredsbevarande uppgifter. Genom lagen om Finlands deltagande i Förenta Nationernas fredsbevarande verksamhet (524/84) blev det möjligt för kvinnor att delta i FN:s fredsbevarande verksamhet. Försvarsministeriet fattade år 1991 beslut om att anställa kvinnor i dessa uppgifter, och kvinnor har sedan slutet av samma år arbetat i de finländska övervakningstrupperna först på Golanhöjderna och i södra Libanon och sedermera också på Balkan. Sammanlagt 61 kvinnor har tjänstgjort i sådana uppgifter.

2.3. Den internationella utvecklingen

Allmänt

Kvinnornas deltagande i det militära försvaret har i västländerna organiserats på tre olika sätt.

1) Det är möjligt för kvinnor att tjänstgöra i alla militära uppgifter utan begränsningar (t.ex. Belgien, Kanada, Norge och Sverige).

2) Det är möjligt för kvinnor att tjänstgöra

i alla militära uppgifter fränsett egentliga stridsuppgifter (t.ex. Förenta Staterna och Schweiz).

3) För kvinnorna har fastställts vissa uppgifter, som utgörs av underhålls- och stöduppgifter (t.ex. Tyskland och Storbritannien).

Kvinnornas utbildning och tjänstgöring har anordnats antingen inom trupper som är avsedda för och består enbart av kvinnor, eller i samma truppförband som männens. I vissa utbildningssystem förutsätter antagningen till grundutbildning för kvinnor att kvinnorna söker sig till ett militärt yrke, medan kvinnorna i andra utbildningssystem också kan söka sig enbart till grundutbildning.

I alla västländer baserar sig kvinnornas tjänstgöring på frivillighet oberoende av, om landet i fråga har en värnpliktsarmé eller en yrkesarmé. I Israel är kvinnorna värnpliktiga.

Kvinnornas andel av officerskåren är av storleksklassen 1—5 % i Nederländerna, Norge, Frankrike och Sverige. Inom de väpnade styrkorna i Storbritannien är kvinnornas andel av officerskåren ca 7 %, inom försvarsmakten i Kanada och USA över 10 %. De sistnämnda länderna har yrkesarméer.

Norge

I Norge har det varit möjligt för kvinnor att fullgöra värnpliktstjänst och att bli utnämnda till militära tjänster, till en början åren 1938—1946 och senare på nytt från och med år 1977.

År 1977 blev det möjligt för kvinnor att tjänstgöra som frivilliga i försvarsmakten, dock inte i stridsenheter. De uppgifter som var öppna för kvinnorna var operativa samt signal- och spaningsuppgifter och uppgifter som hänförde sig till ledningscentralerna samt dessutom tekniska och förvaltningsuppgifter. År 1981 beslöt det norska stortinget att tjänstgöringskyldigheten under mobilisering gäller också den kvinnliga militära personalen.

Enligt stortingets beslut har kvinnorna från och med år 1984 fullgjort militärtjänst tillsammans med männen. I detta sammanhang ändrades tjänstgöringen också så att den blev lika lång som männens (12/15 månader).

Från och med början av år 1985 är försvarsmaktens alla militära uppgifter öppna för kvinnor, också uppgiften som stridsflygare och ubåtstjänstgöring.

I den norska försvarsmakten kan kvinnorna

sålunda tjänstgöra i alla militära tjänster. När en kvinna som fullgör frivillig militärtjänst träder i tjänst är hon genast underställd samma stadganden som en man som fullgör beväringstjänst. En kvinna kan dock i begynnelseskedet utan påföljder avbryta tjänstgöringen. Senast tre månader från det utbildningen började (i praktiken efter 4—5 veckor) skall en kvinna som fullgör frivillig militärtjänst underteckna en förbindelse (villighetserklaring) där hon förbinder sig att iakttä värnpliktslagens förpliktelser. Om förbindelsen inte undertecknas avbryts utbildningen. Undertecknandet av förbindelsen leder för sin del till att kvinnan har samma rättigheter och skyldigheter som de vilka enligt värnpliktslagen gäller för en man, såsom bl.a. skyldigheten att delta i repetitionsövningar i reserven.

Utgångspunkten när det gäller fullgörandet av frivillig militärtjänst och repetitionsövningarna samt den utbildning som leder till ett militärt yrke är, att kvinnornas och männens ställning är den samma. All utbildning och alla övningar är de samma för män och kvinnor och de genomförs integrerat. När det gäller uttagning till befälsuppgifter är kriterierna de samma för män och kvinnor, förutom att kvinnorna har vissa lättnader i fråga om de fysiska kraven. Av sökandena till befälsutbildningen är 18 % kvinnor. Andelen kvinnor som antagits till utbildningen har årligen stigit.

I Norge är den totala tjänstgöringstiden för militärtjänsten eller beväringstjänsten och repetitionsövningarna 570 dygn eller 19 månader. Under fredstid är kvinnorna och männen skyldiga att delta i repetitionsövningarna tills de fyllt 44 år. Till den krigstida reserven hör de tills de fyllt 55 år.

I militära uppgifter inom den norska försvarsmakten finns inalles ca 1 100 kvinnor (ca 3 % av styrkan). Befälsuppgifter innehas av ca 600 kvinnor, vilket är 4 % av befällets totala styrka (14 300 personer). Hälften av kvinnorna tjänstgör inom hären (dvs. landstridskrafterna), 30 % inom luftförsvaret och 19 % inom sjöförsvaret. 1 % av kvinnorna tjänstgör i hemvärnsstrupperna.

Sverige

År 1980 gavs i Sverige en lag som gjorde det möjligt för kvinnor att delta i den militära utbildningen. De första kvinnorna inledde sin

grundutbildning år 1980 inom luftstridskrafterna, i stridslednings- och flygledningsuppgifter, luftbevaknings- och förbindelseuppgifter och som flygmekaniker.

År 1981 fick kvinnorna i princip tillgång till alla befälsuppgifter inom alla försvarsgrenar. I praktiken öppnades till en början en del av försvarsmaktens befälsuppgifter för kvinnorna, och alla uppgifter först år 1989 efter att ytterligare utredningar, bl.a. medicinska, hade gjorts.

Inom den svenska försvarsmaktens utbildningssystem väljs de som skall utbildas för befälsuppgifter ut redan före värnpliktstjänstgöringens början. Förutsättningen för att en kvinna skall antas till frivillig militärtjänst är att hon också söker sig till ett militärt yrke och uppfyller behörighetsvillkoren för dem som skall utbildas för officersuppgifter.

Kvinnorna och männen får tillsammans samma grund- och vidareutbildning, och befordran inom karriären sker för kvinnorna på samma grunder som för männen.

I ett betänkande som publicerades i Sverige i slutet av år 1992 föreslås bl.a., att också kvinnor som inte ämnar söka sig till ett militärt yrke skulle kunna fullgöra grundutbildning som frivilliga för att därefter ingå i försvarsmaktens reserv (Totalförsvarspflicht, Statens offentliga utredningar 1992:139).

Inom den svenska försvarsmakten tjänstgör ca 16 000 yrkesofficerare, av vilka 227 är kvinnor. Av kvinnorna tjänstgör 20 % i armén, 30 % i marinen och 50 % i flygvapnet.

Danmark

Kvinnor har tjänstgjort i det danska försvaret allt sedan år 1948. År 1962 blev det möjligt för kvinnor att tjänstgöra i militära uppgifter inom alla försvarsgrenar. Från och med år 1971 har kvinnornas utbildning och tjänstgöring varit integrerad med männens. Kvinnor utbildades till en början till underbefälsuppgifter och tre år senare blev det möjligt för kvinnor att söka sig också till befälsutbildning. Danmark var det första NATO-landet i vilket kvinnor kunde placeras också i stridsenheter. För närvarande har försvarsmakten också i Nederländerna, Belgien, Kanada och Norge kvinnor i uppgifter som sköts av NATO-landernas stridsenheter.

Åren 1978—1984 undersöktes inom de olika

försvarsgrenarna hur kvinnornas utbildning och tjänstgöring, om den är integrerad med männens, påverkar enhetens funktionsförmåga. I undersökningarna framkom inte några hinder för integrerad utbildning och tjänstgöring.

Som resultat av undersökningen beslöt man att från och med år 1988 öppna alla militära uppgifter inom hären (dvs. landstridskrafterna), sjövärdet och flygvapnet för kvinnor, fränsett uppgiften som F-16-pilot. I fråga om uppgiften som F-16-pilot beslöt man att de fysiologiska undersökningarna skulle fortsättas.

Danmark har i likhet med övriga nordiska länderna allmän värnplikt. I Danmark utbildas likväl endast ca en fjärdedel av varje åldersklass män. Systemet fungerar så, att alla som ansöker som frivilliga antas för tjänstgöring, och därefter väljs de övriga ut genom lottdragning inom den återstående åldersklassen. För att antalet frivilliga skall bli så stort som möjligt understöds kvinnornas ansökan om militärtjänst.

Längden på tjänstgöringstiderna varierar i Danmark beroende på utbildningsgrenen. Sjukvårdsmännens utbildning är den kortaste och varar fyra månader, för härens sergearter och löjtnanter är tjänstgöringen längst, 24 månader. De män och kvinnor som hör till försvarsmaktens reserv är under fredstid skyldiga att delta i repetitionsövningar tills de fyllt 44. Till den krigstida reserven hör de tills de fyllt 55.

I militära uppgifter i den danska försvarsmakten finns ca 1 500 kvinnor. Detta motsvarar en andel på ca 4 % av den totala personalen i försvarsmaktens tjänst (39 000 personer). Som officerare tjänstgör ca 50 kvinnor.

I Danmark uppgår den värvade personalens storlek till ca 10 000 personer, varav kvinnorna utgör 15 %. Tjänstgöring som värvad ersätter värnpliktstjänsten. De värvades tjänstgöring inom försvarsmakten inleds med en tre månaders grundutbildning. För de värvade utgör de första nio månaderna av tjänstgöringen en provtid. De värvade används närmast för tekniskt krävande uppgifter, för vilka tillräcklig utbildning inte kan ges under värnpliktstiden. De värvade kan söka sig vidare till befälskolan och kadettskolan.

Schweiz

I Schweiz har kvinnorna deltagit i försvaret närmast i sjukvårds- och andra underhållsupp-

gifter samt i uppgifter inom luftbevakningen. År 1940 grundades organisationen Frauenhilfsdienst med uppgift att utbilda frivilliga kvinnor för försvarsuppgifter. Beroende på utbildning och uppgift tjänstgjorde kvinnorna olika långa tider. En del av kvinnorna tjänstgjorde årligen 3—4 månader, en del 8—10 veckor, en del 4 veckor, och en del förband sig endast till krigstida tjänstgöring. Organisationen anslöts på 1980-talet till den schweiziska armén under namnet Militärischer Frauendienst, och kvinnornas möjligheter att söka sig till militära uppgifter har utvidgats.

Kvinnornas utbildning och tjänstgöring har tidigare ordnats separat från männens. Kvinnornas utbildning har inletts med en fyra veckors grundutbildningsperiod i den s.k. rekrytskolan (Rekrutenschule). Utbildningen har kompletterats med repetitionsövningar och kompletterande kurser av olika längd. Den sammanlagda längden av utbildningen är för manskapet och underofficerarna 117 dygn. Kvinnornas grundutbildning har varit kortare än männens, eftersom kvinnorna inte ges egentlig stridsutbildning. Kvinnorna kan delta också i befälsutbildningen, som också den på grund av avsaknaden av stridsutbildning har varit kortare än männens. Sedan år 1991 har det varit möjligt för kvinnor att få utbildning i pistolskytte och att bära pistol som tjänstevapen.

Från och med våren 1993 har rekrytutbildningen och underofficersutbildningen i experimentsyfte ordnats gemensamt för kvinnor och män. Avsikten med utbildningsreformen var att i allt större utsträckning göra det möjligt för kvinnor att delta i den militära verksamheten.

Kvinnor i åldern 18—35 år (från år 1995 18—28 år) som är schweiziska medborgare kan frivilligt anmäla sig till utbildning och tjänstgöring, närmast i stabs-, signal-, sjukvårds-, transport- och underhållsuppgifter. Utbildningen är integrerad med männens. Enligt den schweiziska förbunds församlingens beslut får kvinnor inte delta i stridsuppgifter. Från och med början av år 1993 har kvinnor kunnat utbilda sig också till helikopterflygare. Kvinnorna får dock inte flyga i krissituationer, inte heller med stridsflyg.

Efter anmälan till tjänstgöring är kvinnorna skyldiga att fullgöra tjänstgöring som varar en viss tid och att delta i vidareutbildning och tjänstgöring under krigstid. Tjänstgöringsskyl-

digheten upphör i slutet av det år då personen i fråga fyller 42 år (i fråga om major och överstelöjtnant 52 år).

Till Militärischer Frauendienst anmäler sig årligen ca 200 kvinnor. Totalantalet kvinnor i militära uppgifter inom den schweiziska försvarsmakten är ca 2 500.

Storbritannien

I Storbritannien deltog kvinnorna i militära uppgifter under bägge världskrigen. Flottans kvinnoenhet inledde sin verksamhet år 1917, till en början som en kvinnoorganisation. De nuvarande enheterna Women's Royal Navy Service (WRNS) och Women's Royal Army Corps (WRAC) grundades åren 1939 och 1949. Flygvapnets kvinnoenhet Women's Royal Air Force (WRAF) grundades senare.

Fram till år 1979 ordnades kvinnornas grund- och vidareutbildning inom armén i en särskild utbildningscentral för kvinnor. I utbildningen ingick inte vare sig stridsutbildning eller terrängutbildning. Också kvinnornas officersutbildning var avskild från männens och den avvek från den utbildning som männen erhöll. Terräng- och stridsutbildning gavs inte, och huvudvikten låg vid utbildning för förvaltningsuppgifter.

De s.k. kvinnotrupporna avskaffades vid ingången av år 1992 och utbildningen och tjänstgöringen integrerades med den övriga utbildningen och tjänstgöringen. För att främja integreringen inom försvarsmakten ordnas fortbildning för kvinnor som redan tjänstgör, bl.a. i syfte att avhjälpa bristerna i terräng- och fältutbildningen.

För närvarande är det möjligt för kvinnor att tjänstgöra i alla vapenslag inom armén, fränsett infanteriet och pansartrupperna. Inom flyget och marinen kan kvinnorna tjänstgöra i stöduppgifter för stridande trupper. I framtiden kan kvinnorna också flyga i stridsuppgifter.

Villkoren i tjänstgöringsförhållandet är inte helt de samma för kvinnorna som för männen. Männen får i tilläggs-lön 10 % och kvinnorna 9,5 %. Skillnaden motiveras med männens stridsuppgifter. Kvinnornas uppsägningvillkor är något mera omfattande än männens och kvinnorna kan säga upp sig på grund av familjeskäl.

I de ordinarie trupperna tjänstgör ca 2 800 kvinnliga officerare och ca 15 600 kvinnor i

underofficers- och manskapsuppgifter. Antalet motsvarar 7% av den totala styrkan inom landets vapenmakt.

2.4. Beväringstjänsten och utbildningen för militäryrket

2.4.1. Allmänt

Enligt 1 § värnpliktslagen är varje finsk man värnpliktig från början av det år under vilket han fyller 17 år, i regel till utgången av det år då han fyller 60 år. En värnpliktig hör antingen till de aktiva trupperna, reserven eller lantvärnet.

En värnpliktig fullgör vanligtvis beväringstjänsten i aktiv tjänst i 19—20-års åldern. Före beväringstjänsten hör den värnpliktige från det han fyllt 17 år till lantvärnets III klass. Efter fullgjord beväringstjänst hör de som utbildats till ledare till reserven till utgången av det år då de fyller 60 år och manskapet till utgången av det år under vilket de fyller 50 år. Officerare med överstes eller högre militärgrad hör dock efter det att de fyllt 60 år alljämt till reserven tills de helt och hållet befrias från fullgörande av värnplikt. En värnpliktig som har en sådan sjukdom eller ett sådant lyte som inverkar menligt på fullgörandet av tjänsten i aktiv trupp kan befrias från fullgörandet av beväringstjänst i fredstid. Han överförs härvid till lantvärnets II klass.

En värnpliktig kan också med sin förmyndares medgivande ansöka om frivillig tjänst efter det att han fyllt 17 år, genom att lämna in en skriftlig ansökan till staben för militärlänet. Beslutet om den frivilliges tjänstgöringsort och tjänstgöringstid fattas av kommandören för militärlänet.

Den utbildning som ges under tiden för beväringstjänsten grundar sig på försvarsmaktens krigstida uppgifter. Därför bör det också vara möjligt att efter militärtjänsten dra nytta av utbildningen under tiden i reserven.

2.4.2. Militärtjänsten

Beväringstjänsten inleds i allmänhet under de två år som följer på uppådet då den värnpliktige är i 19—20-års åldern. På grund av ansökan som frivillig eller uppskov kan tjänstgöringen fullgöras medan den värnpliktige är mellan 17 och 30 år.

Inträdet i beväringstjänsten genomförs för närvarande enligt kontingentarrangemanget 5/2, vilket innebär att fem kontingenter träder i tjänst under två års tid. Vid ingången av år 1995 sker en bestående övergång till ett system med två årliga kontingenter. Beväringarna kan tjänstgöra inom alla försvarsgrenar, dvs. land-, sjö- och luftstridskrafterna, samt inom gränsbevakningsväsendet. Den övervägande delen placeras sig dock inom landstridskrafterna. Sjöstridskrafterna har tre årliga kontingenter.

Tjänstgöringstiderna är för dem som utbildas till ledare 330 dygn och för manskapet beroende på uppgift 240, 285 eller 330 dygn.

Målet för beväringstjänsten är att ge beväringarna tillräcklig kunskap och förmåga för att de skall kunna fungera som en del av sin trupp i de uppgifter som utbildningsgrenen omfattar. Beväringarna ges dessutom undervisning i landets säkerhetspolitik samt särskilt i de arrangemang som gäller det militära försvaret som en del av säkerhetspolitiken. Strävan är att höja beväringarnas fysiska kondition och att skapa ett intresse för idrott som består också i reserven. Alla ges undervisning i de regler som enligt den internationella rätten skall tillämpas vid väpnade konflikter, samt dessutom i allmän medborgarkunskap och -förmåga.

Målet för grundutbildningsperioden är att ge alla en enhetlig grundutbildning för stridsmän och färdighet att verka i en militär organisation samt att lära individen att förstå den militära ordningens betydelse för truppen. Grundutbildningens innehåll är det samma för alla. De centrala delarna utgörs av stridsutbildning, allmän militär kunskap och förmåga, säkerhetspolitik samt vapen- och skjututbildning.

Specialutbildningens mål är att undervisa manskapet i den särskilda förmåga och kunskap som ingår i deras utbildningsgren.

Underofficersutbildningen har som mål att undervisa underofficerare i gruppledarskap och att ge dem förmåga att fungera som utbildare för gruppen samt att skola dem för specialuppgifter som ingår i deras utbildningsgren. De som antas till underofficersutbildningen väljs ut på basis av förmåga och lämplighet som utvisats under grundutbildningen.

Målet för reservofficersutbildningen är ge reservofficeren förmåga att leda och utbilda en pluton eller en motsvarande avdelning eller att verka i specialuppgifter. De som antas till reservofficersutbildningen väljs ut på basis av

förmåga och lämplighet som utvisats under grundutbildningsperioden och i reservunderofficersskolan.

2.4.3. Tjänstgöringen i reserven

Den utbildning som de värnpliktiga erhållit under beväringstjänsten upprätthålls i reserven genom repetitionsövningar.

De första övningarna äger rum ca fem år efter beväringstjänsten. Övningarna pågår i allmänhet ungefär en vecka. Ordern att infinna sig till reservövning ges såvitt möjligt omkring ett halvår i förväg, för att reservisten skall ha förutsättningar att ordna sina personliga ärenden före övningarna.

Övningen genomförs som en kort och koncentrerad truppövning, som förutom förberedande övningar i allmänhet innefattar också skjutning och stridsövningar för truppen. Reservisterna verkar i de uppgifter som deras utbildning förutsätter, eller ges kompletterande utbildning för nya uppgifter.

På grund av de knappa resurserna kan repetitionsövningar inte ordnas för alla. Resurserna styrs därför till de viktigaste truppenas övningar.

2.4.4. Officersutbildningen

Undervisningen för officersexamen och påbyggnadsexamen ordnas i regel vid försvarshögskolan.

Vid försvarshögskolan och de olika försvarsgrenarnas och vapenslagens militära inrättningar ordnas dessutom sådan fort- och vidareutbildning som överensstämmer med officerarnas utbildningssystem och som skall anordnas regelbundet. Gränsbevakningsväsendets officerare utbildas inom försvarsmaktens utbildningssystem.

Av dem som söker sig till utbildningen förutsätts att de

- har avlagt studentexamen eller erhållit motsvarande utbildning utomlands eller avlagt examen på institutnivå,
- erhållit reservofficersutbildning,
- i fråga om sin psykiska och fysiska

kondition och sin hälsa samt sina levnadsvanor är lämplig för officersyrket, samt

— är högst 25 år.

Sökandena skall dessutom godkännas i lämplighetstest och prov som ordnas separat.

Som studerande vid kadettkursen kan dessutom godkännas en sökande som har avlagt institutofficersexamen eller högre tjänsteexamen för befattningsofficer, även om personen i fråga inte uppfyller de två första av de ovan nämnda förutsättningarna.

Den övre åldersgränsen är nödvändig på grund av de fysiska krav som officersuppgifterna ställer samt på grund av att utbildningssystemet är uppbyggt så att arbete och utbildning alternerar. Av särskilda skäl kan undantag dock göras i fråga om åldersgränsen.

Sökandenas hälsotillstånd skall vara sådant att de utan risk kan stå ut med de påfrestningar som tjänstgöringen medför (tjänstedughighetsklass A).

Av dem som söker inträde till luftstridskrafternas kadettkurs förutsätts dessutom reservofficersutbildning vid flygreservofficerskurs eller annan för ändamålet lämplig utbildning. För luft- och sjöstridskrafternas kadettkurser har dessutom fastställts vissa krav som gäller synen.

Officersexamen. Vid försvarshögskolans grundexamensavdelning (Kadettskolan) avläggs officersexamen.

Officersexamen avläggs efter 1991 års examensreform på fyra år. Officersexamen är en högre högskoleexamen. Målet för grundutbildningen är att utbilda officerare som är kvalificerade att sköta de fredstida och krigstida truppenheternas befälsuppgifter. Officerens fredstida uppgifter efter grundexamen är de uppgifter som sköts av grundenhetens utbildningsofficer, vicechef och chef. De krigstida uppgifterna omfattar de uppgifter som sköts av truppenhetens kommandör och av en byråofficer vid staben för grundfördelningen. Officeren förutsätts på basis av de grundkunskaper och den grundläggande förmåga som han bibringats få träning i olika uppgifter för att kunna sköta uppgiften som chef för den fredstida grundenheten och för de krigstida uppgifterna.

Generalstabsofficersexamen. Vid försvarshögskolans avdelning för påbyggnadsexamina avläggs generalstabsofficersexamen och sådan vidareutbildning som hänför sig till den första

delen av generalstabsofficersexamen och som krävs för tjänsterna som major och överstelöjtnant.

Doktorsexamen. En officer som avlagt generalstabsofficersexamen kan under vissa förutsättningar antas för avläggande av doktorsexamen vid vissa civila högskolor.

2.4.5. Utbildningen av specialofficerare och militärpräster

Försvarsmakten behöver inom sin militära personal experter som har specialkunskaper och speciell förmåga. För specialuppgifter anställs personer som erhållit yrkesutbildning på institut- eller högskolenivå i det civila och militär grundutbildning genom beväringutbildningen. Specialofficerare är militäringenjörerna, militärläkarna, militärtandläkarna, militärveterinärerna, militärteknikerna, militärekonomerna och militärkapellmästarna. Dessutom jämställs försvarsmaktens militärprästerskap med specialofficerarna.

Specialofficerarna fungerar inom sitt verksamhetsområde i planerings-, expert- och ledningsuppgifter. Ingenjörer och tekniker verkar ofta också i förmansuppgifter och uppgifter som gäller arbetsledningen. Specialofficerarnas militära grader motsvarar officerarnas och institutofficerarnas militära grader.

För de tjänster som förutsätter högskoleexamen krävs förutom civil utbildning på det egna området också reservofficersutbildning och för tjänster på insitutnivå reservunderofficersutbildning. Genom en ändring av förordningen om försvarsmakten (653/91) öppnades den 1 maj 1991 tjänsterna som militärläkare, militärtandläkare, militärveterinär, militärekonom och militärkapellmästare också för kvinnor. En kvinna som utnämns till någon av dessa tjänster måste delta i inskolning som gäller rikets försvar och försvarsmaktens verksamhet. En sålunda tillsatt tjänst är inte en militär tjänst som förutsätter militär förmansställning. Kvinnor kan för närvarande inte utnämnas till tjänsterna som militäringenjör och -tekniker eller militärpräst.

Den specialofficersutbildning som försvarsmakten ger är militär yrkesutbildning i form av grund- och fortbildning. Den omfattar en specialofficerskurs, en fortbildningskurs som ordnas skilt för de enskilda verksamhetsområ-

dena och en uppgiftsbaserad kurs. I syfte att inhämta specialkunskaper deltar specialofficerarna dessutom i utbildning som ordnas utanför försvarsmakten.

Utbildningen ordnas i försvarshögskolan och försvarsinstitutet samt i olika militära inrättningar.

2.4.6. Institutofficersutbildningen

Utbildningen av institutofficerare reformerades år 1989. Den anpassades som yrkesutbildning på institutnivå till mellanstadierformen.

Institutofficersexamen vid försvarsinstitutet avläggs på två och ett halvt år. Målet för grundutbildningen är att enligt försvarsmaktens fredstida behov utbilda utbildningsofficerare eller fältväblar samt befäl för specialuppgifter i de olika utbildningsgrenarna. Med tanke på krigstida förhållanden utbildas inom grundutbildningen för institutofficerare plutonchefer och enhetsfältväblar samt ges grundläggande kunskaper om de uppgifter som sköts av chefen för en grundenhet.

Av dem som antas till utbildningen förutsätts som grundutbildning yrkesexamen på skolnivå, militärmusikerexamen, gymnasiets lärokurs eller studentexamen. Sökandena skall dessutom ha reservunderofficers- eller reservofficersutbildning samt i psykiskt och fysiskt avseende vara lämpliga för institutofficersyrket. Sökandena skall godkännas i de föreskrivna lämplighetstesten och inträdesproven.

På valet inverkar skolbetygets medeltal och det allmänna vitsordet i studentexamen. Tilläggspoäng ges för yrkesutbildning. Vad den militära utbildningen beträffar är vitsordena på betygen från underofficersskolan och reservofficersskolan av betydelse. Dessutom beaktas det psykologiska lämplighetstestet, konditionstestet och utlåtandet av kommandören för truppförbandet.

Den övre åldersgränsen för dem som söker sig till utbildningen för institutofficersexamen är 25 år. Den övre åldersgränsen är nödvändig på grund av de fysiska krav som institutofficerarnas uppgifter ställer samt på grund av att utbildningssystemet är uppbyggt så att arbete och utbildning alternerar. Av särskilda skäl kan undantag dock göras i fråga om åldersgränsen.

Den som har avlagt institutofficersexamen får behörighet för uppgifter som sköts av

grundenhetsbefälet. Han kan också efter avlagd examen söka sig till officersutbildningen i försvarshögskolan.

2.4.7. Utbildningen av militär specialpersonal (värvade)

Försvarsmakten behöver militär specialpersonal, (värvade) män och kvinnor, för uppgifter som kräver specialutbildning och särskild erfarenhet. De som tillhör den militära specialpersonalen har militär- eller tjänstedräkt, och männen har militär grad.

De som tillhör den militära specialpersonalen skall när de anställs ha sådan facklig grundutbildning som uppgiften förutsätter. Kravet är att personen i fråga har fyllt 18 år, har god hälsa och klanderfria levnadsvanor. Av männen förutsätts dessutom att de har fullgjort beväringstjänsten. Försvarsmakten utbildar dem som utnämns till tjänsterna.

Eftersom kvinnorna inte kan fullgöra militärtjänst fördelar sig de uppgifter som utförs av den militära specialpersonalen för närvarande tydligt på manliga och kvinnliga uppgifter.

2.5. Bedömning av nuläget

Den utveckling som ägt rum i vårt land har lett till att kvinnorna är med inom alla sektorer av den samhälleliga verksamheten. Lagstiftningen har stegvis ändrats så, att kvinnorna fått behörighet för nästan alla uppgifter i samhället.

Också inom försvarsförvaltningen finns en stor mängd kvinnor, och av dem är ett mindre antal t.o.m. placerade i militära uppgifter. Kvinnorna har dock inte behörighet för sådana uppgifter inom försvaret som kräver militär grundutbildning, eftersom de inte kan fullgöra beväringstjänst. Detta är ett hinder för deras möjligheter att avancera. Också när det gäller den fredsbevarande verksamheten är avsaknaden av militär utbildning orsaken till att kvinnornas uppgifter är mera begränsade än männens.

Den omständigheten att kvinnorna inte kan delta i utbildning som motsvarar beväringstjänsten och den militära yrkesutbildning som bygger på den begränsar väsentligt deras möjligheter att delta i rikets försvar. Samtidigt

begränsas försvarsmaktens möjligheter att rekrytera sådan personal som bäst lämpar sig för de enskilda uppgifterna.

En jämförelse på internationell nivå visar att det för kvinnorna i de övriga nordiska länderna är möjligt att på ett fullödigt sätt delta också i det militära försvaret.

De begränsningar som kvinnorna är föremål för är inte längre under nuvarande förhållanden motiverade. Det borde därför göras möjligt för kvinnorna att med hänsyn till sina personliga förutsättningar söka sig till alla uppgifter inom försvaret.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Styftet med propositionen är att utvidga kvinnornas samhällsduglighet och att få till stånd positiva verkningar för försvarsmaktens verksamhet och försvaret i allmänhet.

Det militära försvaret har godkänts som en del av vårt lands säkerhetspolitiska system och deltagandet i rikets försvar är en i regeringsformen stadgad allmän medborgerlig skyldighet. Med anledning därav föreslås att kvinnornas möjligheter att delta i försvaret och att få systematisk utbildning för detta förbättras. Enligt vad som föreslås skulle kvinnorna på individuella grunder själva kunna fatta sitt avgörande utgående från såväl etiska som yrkesmässiga skäl.

I det nutida samhället deltar kvinnorna i arbetslivet och den samhälleliga verksamheten på samma grunder som männen, och kvinnornas utbildningsnivå är hög. Det är därför inte längre motiverat att utesluta kvinnorna från vissa uppgifter enbart på grundval av deras kön.

Det är också viktigt att försvarsmakten upplevs vara en fast förankrad del av samhället och att kvinnorna kan uppleva att upprätthållandet av beredskapen också är deras sak. Försvarsmakten måste återspegla den utveckling som äger rum på andra håll i samhället, och ingen del av folket får i sig anses vara oduglig för försvarsmaktens centrala uppgifter.

Då samarbetet mellan män och kvinnor har haft positiva verkningar på samhällets övriga områden, kan detta samarbete förutsättas ha samma verkningar också inom försvarsmakten. De kvinnor som frivilligt söker sig till den militära utbildningen kan bidra till att höja

truppens motivation. Syftet med propositionen är däremot inte att försöka påverka försvarsberedskapen i numerärt avseende.

För att skillnaderna i fråga om utbildning inte skall leda till ojämlikhet i arbetsuppgifterna, föreslås att kvinnornas utbildning ordnas inom ramen för det nuvarande utbildningssystemet och att den vad innehållet beträffar är den samma som männens. Detta är också det mest ekonomiska alternativet. Kvinnor skulle sålunda kunna placeras i alla uppgifter utgående från sina individuella egenskaper och sin utbildning.

Vid beredningen av propositionen har man särskilt utrett om det är motiverat att begränsa kvinnornas utbildning så att de inte skulle utbildas för stridsuppgifter. I nutida krigsföring har gränsen mellan stridsuppgifter och andra uppgifter blivit otydlig. Eftersom också stödtrupperna skall ges stridsutbildning skulle soldater som saknar sådan utbildning närmast kunna placeras endast vid sjö- och luftförsvarets ledningscentraler, huvudstaben och försvarsområdenas staber. I undersökningarna har man inte kunnat påvisa att psykologiska faktorer skulle försvara en sådan begränsning eller att truppens sammanhållning eller stridsvilja skulle vara svagare i en blandad trupp än i en trupp som består enbart av män. Det har sålunda inte ansetts vara motiverat att föreslå, att kvinnornas uppgifter skulle begränsas heller i detta avseende.

I propositionen föreslås att en särskild lag om frivillig militärtjänst för kvinnor stiftas. Enligt lagen kan en kvinna antas till militärtjänst, om hon är finsk medborgare, mellan 17 och 29 år gammal och i fråga om sin hälsa och sina övriga egenskaper lämplig för militärtjänst. Utgångspunkten är att en kvinna som fullgör militärtjänst skall ha samma rättsliga och sociala ställning som en man som fullgör beväringstjänsten. En kvinna kan dock enligt förslaget inom 45 dagar efter dagen för inträde i tjänst anmäla, att hon inte ämnar fortsätta tjänstgöringen. Härvid hemförlovas hon omedelbart. Under samma tidsperiod kan kommandören för truppförbandet återta förordnandet om militärtjänst på de grunder som nämns i lagen.

Efter utgången av den tid inom vilken tjänstgöringen kan avbrytas likställs en kvinna enligt förslaget till alla delar med en värnpliktig. För en kvinna som fullgjort militärtjänst är det sålunda möjligt att antingen kvarstå i

försvarsmaktens reserv eller söka sig till utbildning som leder till ett militärt yrke. Förutsättningarna föreslås vara samma som för en man som fullgjort beväringstjänsten.

Förverkligandet av reformen beträffande frivillig militärtjänst för kvinnor kräver också smärre tekniska ändringar av den gällande lagstiftningen.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Enligt förslaget organiseras den frivilliga militärtjänsten med så få specialarrangemang som möjligt inom ramen för det nuvarande system som gäller för kontingenterna och beväringstjänsten.

Arrangemangen för kvinnornas tjänstgöring kräver inte några nya garnisoner, inte heller nya kasärn- och övningsutrymmen eller ny undervisnings- och underhållspersonal. Tjänstgöringen medför sålunda åtminstone inte några betydande nya fasta kostnader.

I inledningsskedet uppstår vissa nya kostnader som är utgifter av engångskaraktär. Till dem hör utgiftsposterna för arrangemang som gäller inkvartering och sanitetsutrymmen, medel som behövs för anskaffning av specialbeklädnad samt tryckningskostnader och kostnader för information i samband med ansökan. Dessa kostnader är dock inte omfattande, eftersom t.ex. kostnaderna för inkvarterings- och sanitetsutrymmen kan täckas inom ramen för de normala anslagen för årsreparationer.

De årliga underhållskostnaderna fastställs enligt totalantalet beväringar som tjänstgör. Den genomsnittliga beräknade kostnaden per dygn för en beväring är 142 mk (enligt uppgifterna i 1993 års bokslut). Utbildningen av kvinnor kostar i den föreslagna formen inte mer än utbildningen av män. Med tanke på totalantalet tjänstgörande beväringar (25 000—30 000) är kvinnornas förmodligen relativt ringa andel i praktiken inte av någon väsentlig betydelse vare sig för statsekonomi eller för försvarsbudgeten.

4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Propositionen har inte några verkningar i

fråga om organisation och personal. Enligt förslaget fullgör kvinnorna sin utbildning inom det nuvarande utbildningssystemet. Med beaktande av erfarenheterna från de övriga nordiska länderna torde antalet kvinnor som ansöker om frivillig militärtjänst bli rätt litet i relation till totalantalet personer som ges militär utbildning.

4.3. Verkningarna på olika medborgargrupperns ställning

Den föreslagna lagen utvidgar kvinnornas rätt att delta i samhällets olika verksamhetsformer genom att ge dem en möjlighet att söka sig till utbildning också inom det militära försvarets alla sektorer samt genom att göra det möjligt för dem att sköta också tjänster som förutsätter militär utbildning.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Kommissionen

Försvarsministeriet tillsatte den 10 januari 1992 en parlamentarisk kommission vars främsta uppgift var att utreda om det borde göras möjligt för kvinnor att fullgöra frivillig militärtjänst samt om och i vilken utsträckning kvinnor borde ges tillträde till militära yrken. Kommissionen föreslog i sitt betänkande som blev färdigt den 2 april 1992 (Naisten vapaaehtoinen asepalvelus. Betänkande av kommissionen Kvinnorna och det militära försvaret. Kommittébetänkande 1993:9) att det skall gö-

ras möjligt för kvinnor att ansöka om frivillig militärtjänst i syfte att delta i försvaret, med placering i försvarsmaktens reserv eller i ett militärt yrke).

5.2. Remissutlåtanden

Utlåtande om betänkandet av kommissionen Kvinnorna och det militära försvaret har erhållits från statsrådets kansli, justitieministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, arbetsministeriet, undervisningsministeriet, utbildningsstyrelsen, huvudstaben, gränsbevakningsväsendet, delegationen för jämlikhetsärenden, planeringskommissionen för försvarets information, riksdagspartierna (frånsett Liberala Folkpartiet r.p.), de centrala arbetsmarknads-, kvinno- och fredsoorganisationerna samt försvarsmaktens personalorganisationer och försvarsorganisationerna. Dessutom har sju utlåtanden sänts in på eget initiativ. Inalles har 58 utlåtanden erhållits. En klar majoritet av remissinstanserna förordar förslaget. Försvarsministeriet har utarbetat ett sammandrag av utlåtandena. Regeringens proposition baserar sig på de förslag som gjorts av kommissionen Kvinnorna och det militära försvaret. De förslag till förbättringar som anförs i utlåtandena har beaktats vid beredningen av propositionen i den mån det varit möjligt.

5.3. Den fortsatta beredningen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag inom försvarsministeriet.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslagen

1.1. Lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor

1 §. I paragrafen stadgas om de förutsättningar under vilka en kvinna kan antas till frivillig militärtjänst (militärtjänst).

Medborgarskap. Enligt 1 § värnpliktslagen är varje finsk man värnpliktig. Om värnplikten när det gäller utlänningar som antagits till finska medborgare och personer som saknar

medborgarrätt men är stadigvarande bosatta i Finland och om värnplikten när det gäller finska medborgare som även har medborgarskap i någon annan stat finns särskilda stadanden (45 § värnpliktslagen och 114 § förordningen angående tillämpning av värnpliktslagen, *värnpliktsförordningen* 1361/88). Enligt 1 mom. 1 punkten i förslaget är finskt medborgarskap en förutsättning för att en kvinna skall kunna antas till militärtjänst.

Ålder. Enligt 3 § värnpliktslagen inleder män-

nen i regel beväringstjänsten under det år när de fyller 19 eller 20 år. Den som har fyllt 17 år kan dock enligt 31 § i samma lag ansöka om att som frivillig få träda i beväringstjänst, varvid förmyndarens samtycke också behövs (50 § värnpliktsförordningen). Enligt 14 § värnpliktslagen kan en värnpliktig under de förutsättningar som lagen anger få uppskov med fullgörande av värnpliktstjänsten, högst till utgången av det år då han fyller 28 år. Skyldigheten att fullgöra beväringstjänst under fredstid upphör vid utgången av det år då den värnpliktige fyller 30 år.

För kvinnor förslås samma åldersgränser som de vilka gäller för beväringstjänsten, dvs. som nedre gräns 17 och som övre gräns 30 år. Eftersom kvinnorna fullgör frivillig militärtjänst på samma sätt som männen beväringstjänsten krävs också av minderåriga kvinnor förmyndarens samtycke till tjänstgöringen.

Hälsa och lämplighet. Det bör vara möjligt att kunna förutsätta, att en person som söker om frivillig tjänstgöring har sådana egenskaper att militärtjänsten kan fullgöras. Därför föreslås i 1 mom. 3 punkten att förutsättningen för antagning till militärtjänst är att sökanden i fråga om sin hälsa och sina övriga personliga egenskaper är lämplig för militärtjänsten. Enligt paragrafens 3 mom. kan dessa förutsättningar preciseras genom förordning. Till exempel kan samma slags hälsoklassificeringar som för värnpliktiga män komma i fråga.

Årligt antal. Enligt 19 § värnpliktsförordningen reglerar försvarsministeriet enligt försvarsgren totalantalet beväringar som årligen skall antas till beväringstjänst och bestämmer de årliga dagarna för inträde i beväringstjänst, och enligt 51 § fastställer ministeriet antalet frivilliga som antas till tjänst. Enligt den föreslagna paragrafens 2 mom. beslutar försvarsministeriet likaså om antalet kvinnor som årligen skall antas till militärtjänst. När beslutet fattas är det härvid möjligt att beakta faktorer som har samband med statsbudgeten, och beslutet skulle vara en del av den politiska beslutsfattningsprocessen, som vid behov kan påverkas med stöd av den allmänna medborgaropinionen.

Ramarna för antalet kvinnor som antas skulle härvid fastställas för fyra år i sänder i verksamhets- och ekonomiplanen för försvarsministeriets förvaltningsområde.

2 §. Även om militärtjänstgöringen förverkligas med så få undantag från värnpliktsyste-

met som möjligt är det dock nödvändigt att, när det gäller ansökan om militärtjänstgöring och förordnande till tjänstgöring, iakttas ett förfarande som i viss mån skiljer sig från uppåtdssystemet enligt värnpliktslagen.

Militärlänen, till vars uppgifter värnpliktsfrågorna hör, skulle också sköta de frågor som gäller ansökan om militärtjänst. Enligt 1 mom. sänds ansökan om militärtjänst till staben för det militärlän på vars område sökandens hemkommun är belägen. Ett arrangemang som ersätter uppådet för män skulle verkställas militärlänsvis och sökandena skulle i samband därmed ges den erforderliga informationen om militärtjänsten och den rättsliga ställningen för dem som antas. Vid tillfället i fråga skulle ansökningarna tas emot och sökandenas hälsotillstånd undersökas i syfte att fastställa tjänstgöringsdugligheten, och de erforderliga psykologiska lämplighetstesten skulle utföras.

Huvudstaben skulle militärlänsvis fastställa antalet kvinnor som antas till militärtjänst på grundval av det totalantal som försvarsministeriet årligen fastställer. Staben för militärlänet skulle välja ut dem som antas enligt det antal som huvudstaben anger och sända de antagna ett förordnande till tjänstgöring och dem som inte antagits en meddelande om detta. Om ansökningsförfarandet stadgas enligt paragrafen närmare genom förordning eller bestäms beroende på ärendets art genom beslut av huvudstaben.

3 §. Enligt paragrafen fullgör kvinnorna militärtjänsten tillsammans med beväringarna och kvinnorna ges samma utbildning som de värnpliktiga männen. Detta innebär att några särskilda kvinnotrupper inte skulle uppställas. Det finns dock inte några hinder för att kvinnornas utbildning koncentreras så, att det finns flera kvinnor i samma grundenhet i stället för att de sprids ut en och en på olika grundenheter.

Fullgörandet av militärtjänst jämställs med fullgörandet av värnpliktstjänst. Militärtjänsten skulle beaktas på samma sätt t.ex. vid jämförelse av meriter och när sociala förmåner, bl.a. pensioner, fastställs. Om fullgjord beväringstjänst är ett av inträdeskraven för utbildning av något slag uppfyller också kvinnornas militärtjänst detta krav. Utgångspunkten är också att militärtjänsten skulle ha samma inverkan på arbets- och tjänsteförhållandets beständighet som beväringstjänsten. Enligt 5 § 1 mom. kan en kvinna dock inte tillgodogöra sig anställ-

ningsskyddet enligt lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- och tjänsteförhållande (570/61) om hon själv avbryter militärtjänsten.

Enligt 2 mom. kan försvarsministeriet meddela föreskrifter om de praktiska arrangemangen för militärtjänsten, som t.ex. inkvartering och utrustning.

4 §. Eftersom kvinnornas militärtjänst skulle grunda sig på frivillighet, har det ansetts vara ändamålsenligt att göra det möjligt för dem som antagits till tjänstgöringen att antingen före inträdet i tjänstgöringen eller i dess begynnelsekede anmäla, att de inte ämnar inleda militärtjänsten eller fortsätta att tjänstgöra.

För avbrytandet föreslås en tid av 45 dagar efter dagen för inträde i tjänst. Tidpunkten är ändamålsenlig med beaktande av synpunkter som gäller utbildningen, eftersom grundutbildningsperioden då är slutförd. De flesta av de fall i vilka männen avbryter tjänstgöringen äger i praktiken också rum inom några veckor efter inträdet i tjänstgöringen.

Anmälan skall enligt 2 mom. göras skriftligen samt under pågående tjänstgöring till truppförbandets kommandör och i annat fall till kommandören för militärlänet. Kvinnan skall med anledning av anmälan hemförlovas omedelbart, eller också skall förordnandet att träda i tjänst omedelbart återtas.

Enligt 6 § 2 mom. skall kvinnan i god tid före utgången av den fastställda tiden enligt 4 § 1 mom. underrättas om sin rätt att avbryta tjänstgöringen.

Eftersom avsikten är att tjänstgöringen skall basera sig på frivillighet bör det vara möjligt för försvarsmakten att återta ett förordnande om militärtjänst om det framgår, att en person inte har förutsättningar att fullgöra militärtjänsten. Under den tidsperiod när kvinnan också själv har rätt att avbryta tjänstgöringen, kan förordnandet enligt förslaget återtas med anledning av handikapp, sjukdom, uppenbar olämplighet eller någon annan motsvarande orsak. Här avses närmast sådana grunder som enligt 1 § 1 mom. 3 punkten skulle ha utgjort hinder för antagning till tjänst, om de vid den tidpunkten hade förelegat eller varit kända.

5 §. På en kvinna som enligt sin ansökan förordnats till militärtjänst skulle de stadganden som gäller värnpliktiga tillämpas från det hon har trätt i tjänst eller enligt förordnandet att träda i tjänst har varit skyldig att träda i tjänst. Som exempel kan nämnas de stadgan-

den i värnpliktslagen som gäller tjänstgöringstiden och stadgandena om dem som skall utbildas till officer, underofficer eller specialluppgifter samt stadgandena om befrielse från tjänstgöring helt och hållet eller tillsvidare av dem som är oförmögna till tjänst. Också de stadganden om militär rättsvård som gäller värnpliktiga skulle tillämpas på kvinnorna.

Eftersom utgångspunkten är att militärtjänsten så långt som möjligt skall fullgöras inom ramen för det nuvarande systemet bör de ekonomiska och sociala förmånerna för en kvinna som fullgör militärtjänst vara samma som för en man som fullgör värnplikten. Därför kan stadgandena om de värnpliktigas sociala förmåner och hälsovård liksom också stadgandena om semester och sysselsättning tillämpas som sådana. Också lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande skulle i regel tillämpas på en kvinna som fullgör militärtjänst. Det blir emellertid ofta nödvändigt för en arbetsgivare att anställa en vikarie när en kvinna lämnar sitt arbete för att fullgöra militärtjänst. Med tanke på arbetsgivarens förpliktelser och vikariens anställningsskydd är det inte motiverat att en kvinna skall kunna åberopa anställningsskyddet enligt den ovan nämnda lagen också i det fall att hon själv beslutar avbryta sin militärtjänstgöring. Om rätten att återvända till arbetet sammankopplas med avbrytande av tjänstgöring enligt fri prövning kan detta också tänkas leda till ett ökat antal överlagda ansökningar till militärtjänsten, vilket inte är förenligt med någon parts intresse. Därför föreslås, att lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande inte tillämpas på en kvinna vars tjänstgöring avbryts enligt 4 § 1 mom.

Också andra stadganden som gäller värnpliktiga och som inte nämns här kan tillämpas på en kvinna som fullgör militärtjänst. Om tillämpningen av stadgandena om havandeskap, nedkomst och moderskap stadgas enligt förslaget i 7 §.

Det är inte ändamålsenligt att ge militär utbildning om den som erhållit utbildningen inte kan tillgås för den krigstida organisationen. Därför föreslås i 2 mom. att den rättsliga ställningen för en kvinna ändras efter utgången av den tid på 45 dagar inom vilken tjänstgöringen kan avbrytas, på så sätt att tjänstgöringen inte längre till sin natur är frivillig. Efter

detta kan te.x. en kvinnas tjänstgöring avbrytas endast med stöd av de grunder som anges i 15 § värnpliktslagen.

Om en kvinnas fortsätter tjänstgöringen är hon bunden till värnpliktsystemet med alla dess rättsverkningar. En kvinna är sålunda på samma sätt som en värnpliktig man skyldig att efter fullgjord militärtjänst delta i repetitionsövningar. Hon kan få uppskov från dem enligt de grunder som anges i 18 § värnpliktslagen på samma sätt som en manlig reservist. På grund av viktigt allmänt intresse kan en kvinna på samma sätt som en man befrias från repetitionsövningar och extra tjänstgöring samt befrias från inkallande i tjänst under krigstid och vid mobilisering enligt vad som stadgas i 17 och 19 §§ värnpliktslagen och i förordningen om befrielse från fullgörande av värnplikt i vissa fall (635/68).

6 §. För att en kvinna som ansöker om militärtjänst skall kunna fatta sitt beslut i fullt medvetande om vad det innebär för henne också i framtiden, förelås att i lagen stadgas om skyldigheten att ge information. En kvinna som ansöker om militärtjänst skall enligt 1 mom. under tiden för ansökningsförfarandet informeras om rättsverkningarna av förordnandet till tjänstgöring. Informationen skulle ges i samband med det arrangemang som enligt vad som nämns i motiveringen till 2 § ersätter uppståndstillfället för män.

En kvinna som fullgör värnplikt skall dessutom enligt 2 mom. i god tid före utgången av den fastställda tiden på 45 dagar underrättas om hur hennes rättsliga ställning ändras i fall hon inte begagnar sig av sin rätt att avbryta tjänstgöringen utan fortsätter utbildningen.

7 §. Också en kvinna som fullgör militärtjänst skall vara delaktig av det skydd som stadgandena om havandeskap, nedkomst och moderskap erbjuder ifall det blir aktuellt att tillämpa dessa stadganden under militärtjänsttiden. Ett stadgande härom föreslås ingå i paragrafen. Eftersom militärtjänsten inbegriper ett stort antal fysiskt tunga uppgifter, föreslås att försvarsministeriet skall kunna meddela närmare föreskrifter om hur möjligheten att utöva rättigheterna enligt stadgandena i fråga skall beaktas när tjänstgöringen organiseras.

8 §. På grund av de åtgärder som är nödvändiga för beredning av ärendet föreslås att lagen träder i kraft tidigast åtta månader efter att den har antagits och blivit godkänd.

1.2. Strafflagen

1 §. På en kvinna som fullgör frivillig militärtjänst tillämpas enligt paragrafen samma stadganden som på en man som fullgör sin värnplikt. Enligt den lagbundenhetsprincip som skall iakttas i strafflagstiftningen föreslås därför att tillämpningsområdet för 45 kap. strafflagen (321/83) som reglerar militära brott utvidgas så att till definitionen av krigsmän i 2 mom. 2 punkten denna paragraf fogas en hänvisning till dem som fullgör tjänst enligt lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor.

1.3. Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

1 §. Enligt 2 § 3 mom. lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/86) stadgas särskilt om sådana tjänster, befattningar och uppgifter inom försvarsförvaltningen som kräver militär utbildning. Om det blir möjligt för kvinnor att fullgöra militärtjänst och den vägen få tillträde till utbildning som ger behörighet för militära yrken, finns det inte längre någon grund för undantaget från lagens tillämpningsområde. Därför föreslås att 2 § 3 mom. i lagen slopas.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Avsikten är att genom förordning närmare stadga och genom beslut av huvudstaben förordna om de praktiska arrangemangen i samband med ansökan om militärtjänst. Genom försvarsministeriets beslut fastställs det årliga antalet kvinnor som antas till militärtjänst. Dessutom skulle försvarsministeriet vid behov meddela sådana föreskrifter som militärtjänstens speciella natur förutsätter och som gäller möjligheten att under tjänstgöringstiden utöva sådana rättigheter, som grundar sig på stadganden vilka har samband med havandeskap, nedkomst och moderskap samt föreskrifter om de praktiska arrangemangen för militärtjänsten.

3. Ikraftträdande

Förslaget om införande av frivillig militärtjänst för kvinnor förutsätter att försvarsmak-

ten vidtar sådana organisatoriska åtgärder som det kräver tid att förverkliga. Lagarna föreslås därför träda i kraft tidigast åtta månader efter att de har antagits och blivit stadfästa.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om frivillig militärtjänst för kvinnor

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

En kvinna kan på ansökan antas till sådan frivillig militärtjänst som motsvarar beväringstjänsten (*militärtjänst*) enligt vad som stadgas i denna lag, om hon vid inträde i tjänst

1) är finsk medborgare,

2) har fyllt 17 men inte 30 år, samt

3) i fråga om sin hälsa och sina övriga personliga egenskaper är lämplig för militärtjänst.

Försvarsministeriet beslutar årligen om antalet kvinnor som antas till militärtjänst.

Om de förutsättningar som avses i 1 mom. 3 punkten kan stadgas genom förordning.

2 §

Ansökan om militärtjänst skall sändas till staben för det militärlän inom vars område sökandens hemkommun är belägen.

Ett ärende som gäller ansökan om militärtjänst avgörs och förordnande att träda i tjänst utfärdas av den i 1 mom. avsedda staben för militärlänet. Om ansökningsförfarandet och förordnandet att träda i tjänst stadgas närmare genom förordning eller bestäms beroende på ärendets art, genom beslut av huvudstaben.

3 §

Militärtjänsten ordnas i samband med den i värnpliktslagen (452/50) stadgade beväringstjänsten och fullgörs på samma sätt som beväringstjänsten samt jämfälls med den i alla avseenden, om inte något annat följer av 5 § 1 mom. och 7 §.

Försvarsministeriet kan meddela föreskrifter om de praktiska arrangemangen för militärtjänsten.

4 §

Om en kvinna som erhållit förordnande att

träda i tjänst anmäler att hon inte inleder militärtjänsten eller om en kvinna som fullgör militärtjänst, inom 45 dagar efter dagen för inträde i tjänst anmäler att hon inte fortsätter tjänstgöringen, skall det förordnande att träda i tjänst som givits henne genast återtas eller skall hon genast hemförlovas.

Anmälan enligt 1 mom. skall göras skriftligen. Om kvinnans tjänstgöring pågår skall anmälan sändas till kommandören för truppförbandet och i annat fall till kommandören för militärlänet.

Kommandören för truppförbandet kan under den tid som avses i 1 mom. återta förordnandet om militärtjänst på grund av handikapp, sjukdom eller uppenbar olämplighet eller av någon annan motsvarande orsak.

5 §

När en kvinna har trätt i militärtjänst eller när hon enligt det förordnande att träda i tjänst som hon med stöd av sin ansökan erhållit har varit skyldig att träda i militärtjänst tillämpas på henne, med de undantag som stadgas i 4 §, alla de stadganden som gäller den som med stöd av värnpliktslagen förordnats till beväringstjänst. Lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande (570/61) tillämpas likväl inte på en kvinna vars tjänstgöring har upphört enligt 4 § 1 mom.

Efter utgången av den tid som avses i 4 § 1 mom. jämfälls en kvinna under tjänstgöringen och efter att hon har fullgjort eller blivit befriad från den till alla delar med en värnpliktig.

6 §

En kvinna som ansöker om militärtjänst

skall innan beslutet om antagning till tjänstgöring fattas underrättas om rättsverkningarna av förordnandet till tjänstgöring.

En kvinna som fullgör militärtjänst skall i god tid före utgången av den tid som avses i 4 § 1 mom. upplysas om rätten att avbryta tjänstgöringen enligt lagrummet i fråga och hon skall informeras om vilken hennes rättsliga ställning är om hon fortsätter tjänstgöringen.

pas utan hinder av 5 § de stadganden som gäller havandeskap, nedkomst och moderskap. Försvarsministeriet kan meddela föreskrifter om hur möjligheten att utöva de rättigheter som grundar sig på dessa stadganden skall beaktas när tjänstgöringen organiseras.

7 §

På en kvinna som fullgör militärtjänst tilläm-

8 §

Denna lag träder i kraft den 19 .

2.

Lag

om ändring av 45 kap. 1 § strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 45 kap. 1 § 2 mom. 2 punkten strafflagen, sådant detta lagrum lyder i lag av den 18 juni 1993 (522/93), som följer:

45 kap.

Om militära brott

Tillämpningsområde

1 §

2) de som fullgör sin värnplikt i vapentjänst eller vapenfri tjänst och de som fullgör tjänstgöring enligt lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (/9), samt

Krigsmän är

Denna lag träder i kraft den
19 .

3.

L a g**om upphävande av 2 § 3 mom. lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män**

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §
Härmed upphävs 2 § 3 mom. lagen den 8 augusti 1986 om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/86).

2 §
Denna lag träder i kraft den 19 .

Helsingfors den 19 augusti 1994

Republikens President
MARTTI AHTISAARI

Försvarsminister *Elisabeth Rehn*

2.

Lag**om ändring av 45 kap. 1 § strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 45 kap. 1 § 2 mom. 2 punkten strafflagen, sådant detta lagrum lyder i lag av den 18 juni 1993 (S22/93), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

45 kap.

Om militära brott

Tillämpningsområde

1 §

Krigsmän är

2) de som fullgör sin värnplikt i vapentjänst
eller vapenfri tjänst, samt

2) de som fullgör sin värnplikt i vapentjänst
eller vapenfri tjänst *och de som fullgör tjänst-
göring enligt lagen om frivillig militärtjänst för
kvinnor (/),* samt

Denna lag träder i kraft den
19 .

3.

Lag**om upphävande av 2 § 3 mom. lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män**

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

Om sådana tjänster, befattningar och uppgifter inom försvarsförvaltningen som kräver militärutbildning samt om militära tjänster och befattningar inom gränsbevakningsväsendet stadgas särskilt.

(3 mom. upphävs)

Denna lag träder i kraft den
19 .
